

Bilge GÜLMEZ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü

byikilkan@erzincan.edu.tr

ORCID Numarası|ORCID Numbers: 0000-0002-9476-4188

Anna Seghers'in "Karar" Adlı Romanında Toplumcu (Sosyalist) Gerçekçi Betimlemeler ve İki Almanya

Socialist Realist Descriptions and Two Germanies in Anna Seghers' "The Decision"

Öz

Bu çalışmanın amacı, Alman Edebiyatının önde gelen yazarlarından Anna Seghers'in Karar adlı romanında sosyalist gerçekçilik öğelerine değinerek, savaş sonrası iki Almanya'nın durumunu roman ışığında ele almaktır. Sosyalist gerçekçilik akımının özellikle 1934 yılında Yazarlar Birliğinde Rusya'nın resmi edebi ideolojisi olmasından sonra birçok sosyalist yazarı etkilemiş; dönemin antifaşist yazarlarına rehber olmuştur. Sürgün edebiyatı alanında edebi eserler veren Anna Seghers savaşın bitişinden hemen sonra 1947-1951 yılları arası İki Almanya'nın durumunu karşılaştıran Karar adlı romanını ele alır. Savaş sonrası Almanya ikiye bölünmüş ve Doğu Almanya ile Batı Almanya arasındaki fark bariz olarak ortaya çıkmıştır. Fakirlik ile zenginlik, işçi ile patron gibi zıt kavramların görüldüğü romanda sosyalizm ile kapitalizm ideolojileri açık bir şekilde yansıtılmıştır. Hem coğrafi ve ideolojik hem de sosyal olarak iki farklı kampı veya sınıf çatışmasını ustalıkla ele alan Anna Seghers, ikinci dünya savaşından sonra toplumcu gerçekçi romanlar yazmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anna Seghers, Karar, İki Almanya, Toplumcu Gerçekçilik, Alman Edebiyatı

Abstract

The aim of this study is to address the post-war situation of Germany in light of the novel "The Decision" written by Anna Seghers, one of the East German Literature pioneers referring to socialist realist components. Many socialist writers were influenced by the socialist realism movement especially after the its declaration as the official literary ideology of Russia in the Writers' Union in 1934 and antifascist writers of the period were guided by the movement. Anna Seghers, who wrote literary works in the field of exile literature, handles her novel "The Decision", which compares the situation of two Germanies between 1947 and 1951, immediately after the end of the war. After the war, Germany was divided into two and the difference between East Germany and West Germany became more obvious. In the novel, where the opposite concepts such as poverty and wealth, workers and bosses were clearly reflected, could be found the ideologies socialism and capitalism. Anna Seghers expertly handled two camps or class conflicts both geographically, ideologically and socially, and wrote socialist realistic novels after the Second World War.

Keywords: Anna Seghers, the Decision, Two Germanies, Socialist Realism, German Literature

Giriş

1945 yani ikinci dünya savaşının bitmesi ile birlikte Alman Demokratik Cumhuriyeti (DDR) kurulmuş ve savaş sonrası insanlığın durumu, savaşın kalıntıları ve psikolojik etkileri edebiyata da yansımıştır. Savaş sırasında yazdığı eserler daha çok sürgün edebiyatı veya tarafsız eserler olarak adlandırılmasına rağmen, savaş sırası/sonrası yazdığı eserler kimi araştırmacılar (Aytaç, 1990: 338) tarafından yeni nesnelcilik kategorisinde değerlendirilmiştir. Ancak bu çalışmada, özellikle 1947 sonrası Anna Seghers'in yazdığı eserlerin sosyalist gerçekçilik edebi akımında değerlendirilmesi gerektiğine inanılmaktadır. Bu çalışmada sosyalist gerçekçiliği inceledikten sonra Anna Seghers'in savaş sonrası 1947-1951 arası dönemde Doğu ve Batı Almanya arasındaki farklılıkları tüm gerçekliliğiyle "Karar" adlı romanda nasıl ortaya koyduğu incelenecektir. Çalışmada, Anna Seghers'in bilinenin aksine savaş sonrası yazdığı eserlerin sosyalist gerçekçiliğe uygun olduğu ispat edilmeye çalışılacaktır. Çalışmada, Anna Seghers'in hayatına kısaca değinildikten sonra, sosyalist gerçekliği ele alınmaktadır. Daha sonra "Karar"¹ adlı romanda sosyalist gerçekçiliğe uygun betimlemeleri değerlendirilecektir. Çalışma bir vaka incelemesi olarak değerlendirilebilir. Zira sosyalist gerçekçiliği ve Doğu ile Batı Almanya arasında ki farklılıkları "Karar"² romanında görmeye çalışacağız. Bu çalışma, Anna Seghers'in eserlerini ele alan diğer çalışmalardan³ farklı olup, Karar⁴ adlı romanı hem ilk defa ele alan hem de sosyalist gerçekçilik açısından incelemesi yönüyle özgün bir çalışmadır.

Anna Seghers'in hayatına kısaca bakış

19 Kasım 1900 yılında Almanya Mainz'de doğan Anna Seghers, sanatı seven ve varlıklı bir ailenin üyesidir. 1924 yılında "Rembrandt'ın Yapıtlarında Yahudi ve Yahudilik" üzerine doktora tezini tamamlar ve Macaristan kökenli Laszlo Radvanyi ile evlenir. 1925 yılından itibaren yazarın yazılarını yazmaya başlar ancak bu dönem faşizmin yükselmeye başladığı dönemdir. Birinci dünya savaşından sonra ekonomik kriz Almanya'yı vurmuş ve ideolojik ayrışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu çalkantılı yılları Ölüler Genç Kalır⁵ romanında anlatır. Faşizmin Almanya'yı ele geçirdiği dönemde bütün ilim adamları ve sanatçılar gibi Anna Seghers'de ülkeden kaçır ve Fransa'ya sığınır. Hitler rejiminin Fransa'ya gelmesiyle Meksika'ya yerleşir. Savaştan sonra Almanya'ya döner. "1928 yılında Kleist, 1951 yılında da Georg-Büchner Ödülü'nü alan Seghers, ilk yapıtlarından itibaren toplumsal sorunlara ve olaylara eğilir; bu yüzden yapıtları gerek öz gerekse biçim bakımından gerçekçi yazının izlerini taşırlar"⁶

"Arkadaşlar (Die Gefährten 1932), Kelle Ödülü (Der Kopflohn 1939), Yedinci Haç (Das siebte Kreuz 1942), Transit (Transit 1944), Karar (Die Entscheidung 1959), Dar Ağacında Işık (Das Licht auf dem Galgen 1961) ve Aldatma/Bir Sevda Öyküsü (Überfahrt/Eine Liebesgeschichte 1971) gibi önemli yapıtların yazarı olan Seghers, Neo-Klasik⁷ bir kültürden yana değildir"⁸. İkinci dünya savaşını yaşamış olan Seghers, savaşın bitmesinden hemen sonra sosyalist gerçekliğe dayalı Güven (2003) ve Karar (2001) romanlarını yazmıştır. Savaş sırasında sürgün edebiyatı ile ilgili eserleri mevcuttur. Karar romanı, "Ölümler Genç Kalır" romanını, aynı kahramanları barındırması sebebiyle kronolojik olarak takip eder.

¹ *Die Entscheidung* adlı romanın aşağıda verilen Türkçe çevirisinin künyesi bu çalışmada birincil kaynak olarak temel alınmıştır: Seghers, Anna. 2001. Karar. (Çev. Ahmet Arpad), İstanbul: Evrensel Basım Yayın

² Seghers, 2001

³ Uyanık, 2011; Yılmaz, 2013; Kaygın, 2014; Tuncer 2015a; Tuncer 2015b; Güngör, 2015; Öztürk, 2018; Tuncer, 2019; Zengin, 2019

⁴ Seghers, 2001

⁵ Seghers, 1985

⁶ Kaygın, 2014: 158

⁷ Yani insan toplum aracılığıyla gerçek anlamı bulabilir ve gerçeklerle buluşabilir. Bu yüzden edebiyat sosyal bir ihtiyaçtır.

⁸ Uyanık, 2011

Anna Seghers'in “Karar” Adlı Romanında Toplumcu (Sosyalist) Gerçekçi Betimlemeler ve İki Almanya

Sosyalist (Toplumcu) Gerçekçilik

Bu akım, ideoloji ve sosyalizmin iyimserliği ile beslenen ve Lev Tolstoy tarafından en iyi şekilde temsil edilen Rus realist geleneğinin devamı olarak Maksim Gorki tarafından dile getirilmiştir⁹. Sosyalist gerçekçiliğin, sosyalizmin ülkenin her köşesinde hissedilmesi adına devletin “resmi” edebiyat ideolojisi gibi yansıtılması konusunda Gorki öncülük etmiş hatta bu akımın kurucusu olarak görülmüştür¹⁰. Bazı araştırmacılar¹¹, Gorki'nin yanısıra, Lunaçarski, Jdanov ile geliştiğini ancak kuramsal ilkelerin çoğunun Bieliniski, Çernişevski ve Dobrolyubov tarafından atıldığını belirtir.

Sovyetler Birliğinde Komünist Parti'nin talimatı ile sosyalist gerçekçilik, edebiyat-siyaset ve sanat ilişkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu yüzden, 1917 yılında yani Ekim ihtilalinde ilk kez dile getirilmiş ve 1934 yılında Sovyet Yazarlar Kongresi'nde Sovyet edebiyatının hakim metodu olarak resmen kabul edilmiştir¹². İhtilal öncesi entelektüel çevrede kökenini almış ve sosyalist bir toplumun vizyonunu ifade eden sanatsal veya edebi yöntem olup felsefesini Marksizm'den alan siyasal veya ideolojik bir duruşu ifade eden bir akım olarak görülmektedir¹³. Sosyalist gerçekçilik, Sovyetlerin tek resmi edebi yöntemi olması sebebiyle eşsiz bir akımdır. Edebi eserlerde de ideolojik bakış açısı gayet açık bir şekilde hissedilebilmektedir¹⁴. Bunun için, proleter yani işçi sınıfının ideolojisinin ön plana çıkması, işçi sınıfı hakları ve onların durumunu ön plana çıkaran eserler savunulmaktadır.

Sosyalist gerçekçilik, üç aşamalı prensibe dayanır: “erişilebilirlik (dostupnost), insan ruhu (narodnost) ve parti ruhu (partiinnost)”¹⁵. Sosyalist gerçekçilik, *narodnost* ve *partiinnost*, sosyalist hümanizm prensiplerine dayalı en önemli ideolojidir¹⁶. İnsan ruhu ve parti ruhu birdir ve insan ülkesi ile sosyalizm için çalışmalıdır. Yazarlar sade bir dil kullanır. Eserlerde ki kahramanların özellikleri bellidir. Takip edilen politikalar tahmin edilebilir şekilde betimlenir. Kahramanlar her zaman olayın başından sonuna kadar aynı olmayabilir.

Sosyalist gerçekçilik, Stalin Rusya'sında artık edebi bir ölçü olmuştur. Rus gerçekçilik akımı 19. yy geleneğinin takipçisi bir akım olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyalizm ve sınıfsız bir toplumu hedefleyen ve bu yönde çalışmaları amaçlayan bir akımdır. Eserleri verirken tarihsel bir bakış açısı sunar¹⁷. Bu akımın yazarları, insanlığın yararı için eserler verirler. Doğru görüşlerin geliştirilmesine katkıda bulunurlar. Tarihsel açıdan önemli gerçekleri ortaya koyarlar. Sosyalist gerçekçi yazarlar, insancıl ve insanlar arasında ki ilişkileri güçlendirecek şekilde eser verirler. Eserlerini yazarken sosyalizmden yana aydın bakış açısına sahiptirler¹⁸.

Sosyalist gerçekçi romanlar, genel olarak Marksist-Leninist bir felsefeyi savunur, siyasi konuşmalar içerir, aşk gibi duygulardan ziyade insanlığa yardımcı olacak konulardan bahseder, iyi ve düzenli bir üslup ve tema içerir¹⁹. Ayrıca, yazarla yeni bir toplumu oluşturma süreci arasında doğrudan ilişki vardır. Sosyalist gerçekçilik, işçi sınıfının sosyalizmi gerçekleştirmesindeki deneyimi ile ilgili sanatın kendisidir²⁰. Bu yüzden sanat sanat için değil sanat toplum içindir bakış açısıyla eserler verilmektedir. Lukacs'ın eleştirel gerçekçilikten ayırdığı sosyalist gerçekçilik akımı, yeni bir sosyal düzenin oluşturulması için insan niteliklerini dikkate alır²¹. Sosyalist gerçekçilik, edebiyatı iki kamp arasındaki çatışmayı ele alma öngörüsündedir. Bu akımda, edebiyat kapitalist ve sosyalist toplumda ayrı ayrı

⁹ Morson, 1979: 133

¹⁰ Karaca, 2017: 161

¹¹ Oktay, 2008: 107

¹² Türker, 2012: 333

¹³ Demir, 2008: 67

¹⁴ Uygur, 2005

¹⁵ Druick vd., 2014: 34

¹⁶ Ivashkin, 2014

¹⁷ Tagızade, 2006: 18

¹⁸ Brecht, 1980: 242

¹⁹ Morson, 1979: 122

²⁰ James, 1973: 85

²¹ Newton, 1988: 163

ölçütlerle değerlendirilir²². Bu akım, genel olarak ikinci dünya savaşı sonrası Almanya'nın kapitalist ve sosyalist durumuna uygun eserlerin bakış açısıdır.

Bu akımın, kahramanlara önem vermesi, kahramanların toplum için kendini feda etmesi edebiyatta görülen en yaygın olaylardır. Özellikle ikinci dünya savaşı sonrası vatan sevgisiyle dolu ve kendi çıkarlarının üstünde vatanını düşünen kahramanlar göze çarpar. Bu akım daha çok devletin sosyalist politikalarını destekleyen eserler ürettirmiştir. Sosyalist gerçekçiliğin kültür, millet ve döneme göre farklı yapıları bulunmaktadır. Örneğin Almanya'da ikinci dünya savaşı sonrası daha çok zengin ve fakir teması işlenmekte ve işçi sınıfının savaş sonrası durumu ele alınmaktadır. Bu zaman dilimi tam da Türkiye'de sosyalizmin kısa sürede siyasi hayata girmeye başladığı dönemdir. Sosyalizm ile birlikte edebiyatta farklı fikir ve düşünceler ile eserler ortaya çıkmaya başlamıştır. Aslında daha öncesinde sosyalist gerçekçiliğe dayanan eserler mevcuttur. Türkiye'de dönemin siyasi yapısına uygun olması sebebi ile birçok eser yazılmıştır²³. En önemlileri, Sebahattin Ali'nin Kuyucaklı Yusuf'u ve Yaşar Kemal'in İnce Mehmet'idir. Nazım Hikmet de bu akımın Türkiye'deki temsilcileri arasındadır.

Karar (Die Entscheidung)

Anna Seghers, Karar adlı romanını yazarken ikinci dünya savaşı sonrası bölünmüş Almanya'nın durumunu ele almakta ve olay örgüsünü sosyalist gerçekçi bakış açısına göre biçimlendirmektedir. Karar ve Güven Seghers'in son romanları olup Karar romanı, Ekim 1917 ihtilali ile ikinci dünya savaşı arası dönemi işlediği "Ölümler Genç Kalır" (1985) adlı romanının bir devamı niteliğindedir. Nitekim, bazı kahramanlar Karar'da görülmektedir ve 1947-1951 arası dönemde iki Almanya'nın durumunu işlemektedir. İkinci dünya savaşı 1945 yılında sona erdikten sonra, savaştan geri kalan yıkıntıları ve bu yıkıntıların üzerine inşa edilen ikiye bölünmüş Almanya'daki sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik durum ile siyasi gelişmeleri ele alır. Bunu yaparken, iki ayrı toplumun oluşmasından dolayı muzdarip olan birey ve aileleri dikkate alır. Demokratik Almanya Cumhuriyetinin kuruluş süreci ile eski toplum-yeni toplum arasında gelgit yaşayan insanlara değinir. Kossin çelik fabrikası bu yeni kuruluş sürecinde ana temadır.

Karar romanı 10 bölüm ve 42 altbölümden oluşur. Diğer romanların aksine Karar romanında tek bir kahraman bulunmamaktadır. Her bölümde ayrı kahramanlar dikkatli bir şekilde seçilmiştir. Romanın başkahramanları ile ilgili bilgiler hemen başlangıçta verilmiştir. Kahramanlardan Martin ve Helmut von Klemm "Ölümler Genç Kalır" romanının kahramanlarından. Bu yüzden "Karar" bu romanın devamı niteliği taşır.

Karar romanında iki Almanya'nın savaş sonrası durumu ile sosyalist gerçekçilik özellikleri bariz bir şekilde görülebilir. Marksist ideoloji ile yakından ilişkili olan sosyalist gerçekçiliğe uygun olarak açlık ve fakirliğin burjuva kaynaklı olduğunu ve savaşların buna sebep olduğunu dile getiren Seghers, savaştan sonra özellikle Doğu Almanya'nın durumunu belirten şu ifadeleri kullanır:

"Robert Lohse...tıka basa dolu salonda ...ön sıralara doğru ilerledi. Her an kavga çıkabilirdi. Herkes yorgun ve açtı, savaştan sonra insanlar tükenmiş, posaları çıkmıştı. Çok çabuk heyecanlanıyor, kolay öfkeleniyorlardı" (Karar, s.9).

"Karar"da, Batılı ajanlar rüşvet, şantaj ve dolandırıcılıkla fabrikada idari ve teknik birçok kişinin Batı'ya gitmesini başarırken, Parti üyelerinin rehberliğinde sıkı bir çalışma ile üretim patlaması yaşanır. Romanda kahramanlardan hareketle iki kamp ortaya çıkar. Bu kamplar sadece coğrafi veya ideolojik değil aynı zamanda sosyaldır.

Diğer yandan, sosyalist gerçekçilik açısından Doğu ve Batı Almanya arasındaki fark ile savaşın ne için çıktığını ve kimlere zarar kimlere kar getirdiğini anlatan şu ifadeler bize savaşın asıl sebebinin birilerini zengin etmek olduğunu gösteriyor:

"Bentheim kuruluşunun fabrikalarından biriydi. Şimdi ise bizim (Doğu Almanya). Çünkü Sovyet gücü Hitler faşizmini yendi. Savaş suçluları cezalandırıldı, büyük topraklar devletleştirildi (...) Bu fabrikanın eski sahibi şimdi Batı'da güven içinde yaşıyor. Bizim

²² Oktay, 2008: 12

²³ Belge, 2013: 11

Anna Seghers'in "Karar" Adlı Romanında Toplumcu (Sosyalist) Gerçekçi Betimlemeler ve İki Almanya

ülkemizi ve Avrupa'nın da yarısını çölleştiren, milyonlarca insanın ölümüne neden olan savaştan milyonlar kazandı. Diyebiliriz ki her milyon ölüden milyon kazandı. Şimdi de yeni savaşları, bomba gibi yeni siparişleri bekliyor. Batı'daki fabrikası bu amaçla çalışıyor. Peki burada ki işçiler ne için çalışıyor, biz ne için çalışıyoruz." (Karar, s.12)

Doğu Almanya'da fabrikalar işçilerin bir parça ekmek ve karınlarını doyurması için işlerken batıda fabrikalar patronların daha fazla kazanması için bir araç haline gelmiştir. İki Almanya arasındaki yaşam ve çalışma arasında ki belirtmek için yazar şu ifadeleri kullanıyor:

"Burada ki maaş ile sınırın öteki yanında ki maaş arasında ne fark var? Eskiden-tıpkı öte yanda da olduğu gibi- herifin teki elinde kronometre, aniden işçilerin çalıştığı bölüme gelir ve müdüriyete bildireceği en hızlı çalışma temposunu tespit ederdi. Biz ilerde burada ki en uygun ortalamayı hep birlikte belirleyeceğiz" (Karar, s.13)

Toplumcu gerçekçi bakış açısına göre, ortak karar alma ve topluca hareket etme bu ifadelerde açıkça görülmektedir. Tek bir patronun kararı ile çalışma şartlarının belirlenmediği ancak toplu karar mekanizması ile çalışma ortamının savaştan sonra Doğu Almanya'da oluşturulmaya çalışıldığı anlaşılıyor.

Romanda zaman olarak, kahramanların üç rejimde yaşadığı nitekim yazarın hayatına baktığımız zaman kendisinin de üç rejim geçirdiğini görürüz: Kayser II. Wilhelm, Weimar Cumhuriyeti ve Hitler Rejimi.

Romanda, Kossin'deki çelik fabrikasında işçilerden Janausch toplantı sırasında şöyle der:

"Lanet olası o savaştan sonra Ruslar, biliyorsunuz, burada ne varsa parçalamıştı. (...) Hitler'de Rusları bombalamış ve mallarına el koymuştu (...) Şimdi ne istiyorlar bizden, her şeyi yeniden oluşturmamızı, hem de mümkün olduğu kadar çabuk ve en iyisini. Çalışandan bir şey istediler mi ona altından dağlar söz verirler. Biz onlara gerekliyiz ve Almanya'da bizi Afrika'nın yerlisi gibi zorla çalıştırmazlar. Bu her zaman böyle olmuştur. Kayser II. Wilhelm zamanında, Weimar Cumhuriyeti'nde, hatta Hitler hüküm sürerken bile hiç değişmemiştir." (Karar, s. 15)

İşçiler savaş sonrası durumu merak etmekte hatta yeni gelecek olan düzeni sorgulamaktadırlar. Savaş sonrası dönemde, iki kamp oluşmuştur. Yazar Sovyet rejimi yani Sosyalist rejim ile Hitler rejimi arasındaki farkı vermeye çalışmıştır. Nitekim yazar ikiye bölünmenin neye mal olduğunu şöyle belirtir:

"Benim için asıl önemli olan, dünyamızı iki kampa bölen kopmaların, hayatımızın en özel, hatta en mahrem kısımlarını bile etkilediğini göstermektir: aşk, evlilik, meslek büyük kararlardan çok az muaf kalır. Politika ya da iş gibi. Kimse kaçamaz, herkese şu soru sorulur: Kim için, kime karşısınız? Farklı insan kaderlerinde göstermek istediğim buydu")²⁴.

Sosyalist gerçekçi roman, sosyalizm unsurlarını açık bir şekilde verir. İşçi hakları, semboller ve daha bir çok ideolojik konu yoğun bir şekilde işlenir. İdeolojinin yoğun olarak görüldüğü romanda sosyalizmin artık rahat bir şekilde herkes tarafından dile getirilebileceğini şu paragrafta görebiliriz:

"O günden sonra yollarımız ayrılmıştı. Artık düşüncelerimiz bambaşkaydı. Değişik şeylerden söz ediyorduk. Lenin'i de iyice tanyorduk. Yoldaş ve işçi sınıfı gibi sözleri rahatça ve gururla kullanıyorduk. Sanırım dış görünümümüz değişmişti, suratlarımız da" (Karar s. 27) Sovyet sosyalist gerçekçi akıma uygun olarak yazılan bu romanda, diğer kampın yani Nazizm'in etkisinin devam ettiğini romanda görebiliyoruz: "Waldstein'in coşkuyula övdüğü şeylerin çoğu saçma sapan şeylerdi (...) Onun bize kabul ettirmeye çalıştığı şeyler yakında zaten ders kitaplarından silinecek. Yeni öğretmenimiz kendisinin sosyalizme taraftar olduğunu da söylemişti. Doğru dürüstüne, Alman sosyalizmine. Afrikalılar ve Çinliler üzerine kafa yormak saçmalığı, hele Sovyet Rusya'yı önemsemek. Ne de olsa orada alt insanlar hüküm sürüyordu" (Karar, s.29).

Toplumcu gerçekçi romanlarda, zıt kavramlar yani zengin-fakir, genç-yaşlı karşılaştırmaları sıkça karşımıza çıkar. Örneğin romanda, Sosyalizm ile Nazizm arasında kalan iki kardeşin durumuna vurgu yapılmıştır:

²⁴ "Mir war die Hauptsache zu zeigen, wie in unserer Zeit der Bruch, der die Welt in zwei Lager spaltet, auf alle, selbst die privatesten, selbst die intimsten Teile unserer Lebens einwirkt: Liebe, Ehe, Beruf sind so wenig von der großen Entscheidung ausgenommen wie Politik oder Wirtschaft. Keiner kann sich entziehen, jeder wird vor die Frage gestellt: Für wen, gegen wen bist du? Das wollte ich an verschiedenen Menschenschicksalen zeigen"

Bischoff, 2009: 221

“Richard otomobil yola devam ederken, gözleri kapalı düşünmeye devam etti: Aynı evde büyüdük. Çocukluğumuzda hemen hemen aynı şeyleri yaşadık. Sovyet Rusya'nın varlığından da haberimiz vardı. Fakat aramızdaki bağ niçin birdenbire kopuverdi. İrkilmiştim, kardeşim bir gün Robert'i başka bir mahallede Gamalı Haç'ın peşinden giderken gördüğünü söylediğinde. Sosyalizmin bu olduğuna gerçekten inanmış mıydı? Yoksa yanlış bir şey yapmış olduğunu zamanla sezmiş, fakat yaşamını kolaylaştırdığı için kimi şeyleri ruhuna gömmüş, görmemeye mi çalışmıştı?” (Karar, s.39)

Savaş sonrası edebiyat alanında en iyi romanlardan biri olduğunu düşündüğümüz Karar romanında, savaşın kalıntılarını ve Doğu Almanya'nın yeniden inşa edilmesini ele alan romanda Kossin Şehir Fabrikası yeniden inşanın simgesi ve aynı zamanda geleceğe umutla bakmaya çalışan ancak ellerinde hiçbir şeyi kalmamış insanların yaşama tutunma arzularını anlatır. Nitekim savaş sonrası yıkıntılar içinden yeni bir hayat kurmak istiyorlardı. İnsanları psikolojik olarak dirençli olmasını, güç ve sınıf çatışmalarını her yerde vurgulamaktadır. Nasyonal Sosyalizm'in yani Nazizm'in tek iyi tarafının ekonomiye faydalı girişimlerden ibaret olduğundan bahseden romanda, fabrikaların ve bankaların kalkınmada rol oynadığını dile getirmektedir (Karar, s.49). Diğer yandan, Hitlerin savaş bitmesine rağmen hem korku hem de gurur kaynağı olduğuna dair romanda izler bulunmaktadır. Örneğin Castricius, ile Von Klemm arasında geçen bir diyalogda Von Klemm tehdit ederek *“Onu polise şikâyet edeceğim. Ben, Führer'in fotoğrafını ilk kez onun evinde görmüştüm. Führer bizim için, tüm Almanya için büyük bir şanstı! Biz gençlere bunları aşılamaştı”* (Karar, s.157)

İki Almanya arasındaki farklardan biri de Batı Almanya'nın ırk veya millet ayrımı yapan kültürel politikaları izlemesidir. Örneğin, romanda (Karar, s.50) *“Neler getiriyorsunuz bakalım bize Prusya'dan? Elbe ötesindeki fakir dostlarımızın patatesini içmeyelim”* ve bölgeler arası ekonomik farkı vurgulamak için *“Şu harfler, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, demek. Bayan Helferich, lütfen bir mantar açacağı verin. Berlin'de her ülkeden içki bulabilirsiniz”* diye bahsedilmektedir. İki ülkenin arasında gelir farkının ve eşitsizliğin sebebinin Amerikalılar olarak gören romanda sosyalist gerçekçiliğe şöyle örnek verilebilir (Karar, s.52):

“Yemek masası zengindi. Takımlar gümüştendi, vazolara kötü kokan ucuz çiçekler konmamıştı (...) Çocuklar ayıklanmış cevzilere ve büyük bardak tatlı elma suyuna çok sevindi (...) Sepetlere ince uzun Fransız ekmeği konmuştu. Yemeklerin malzemelerini çoğunlukla Amerikan pazarından temin etmişlerdi. Hem Amerikan-İngiliz hem de Fransız bölgesinde yaşamalarının doğallıkla kimi yararları vardı.”

Liberalizm ile sosyalizm arasında iki kutuplu dünya savaş sonrasında daha bariz bir şekilde ortaya çıkacak ve yemek masası örneğine diğerleri dahil olacaktır. Savaşın sonunda iki kutuplu dünya hem toplumsal hem de kültürel olarak görülecektir.

Sosyalizmin bir özelliği olan köylü dayanışması yani solidarizmin getirmiş olduğu bir zorunluluk olan köylülerden malzemelerin toplanması ve eşit dağıtımının sağlanması yani yeteneğe göre alıp ihtiyaca göre verme düşüncesinden hareketle romanda sosyalist gerçekçiliği görebilmekteyiz. Örneğin Doğu Almanya tarafından yaşayan bir köylü Susi ve aile ile ilgilidir:

“Susi'nin ailesi köylüydü. Erkek kardeşleri savaştan önce fabrikada çalışmıştı. Savaş başladığında askere alınmışlardı. Sonra peş peşe eve dönmüşlerdi. Biri doğru cepheden gelmişti, öteki de esir kampından. Köyde aç kalmıyorlardı. Aile bir buçuk hektar tarlaya sahipti. Patates ve pancar ekiyorlar, tavuk, kaz ve keçi besliyorlardı. Köyleri dolaşp malzeme toplayan istifçileri yanlarına yaklaştırmıyorlardı.” (Karar, s. 54)

Ancak savaş bitince fabrikalarda yerle bir olur. Romanda Amerikalılar Kossin Şehir Fabrikasını yıkıntılardan yeniden kuran kişilerin isimlerini isterler.

“Rus işgal bölgesinde çalışan, teknik deha sayılan tüm kişilerin kapsamlı yaşam öykülerinin yanı sıra bu kişilerin geçmişte ve günümüzdeki aile fertleri ile dostlarının da isimlerini istiyorlar. Özellikle de, Rus işgal bölgesindeki, yeni adı Kossin tesisleri olan Bentheim tesislerinin yeniden yapılanmasında görevlendirilmiş bazı kimseleri merak ediyorlar” (Karar, s.90)

Romanda, olay 1947 ile 1951 yılları arasındaki dönemde geçmektedir. Bu tarih Seghers'in Meksika sürgününden dönüşüne denk gelmektedir. Her ne kadar romanı 1954 yılında yazmaya başlamış ancak

Anna Seghers'in "Karar" Adlı Romanında Toplumcu (Sosyalist) Gerçekçi Betimlemeler ve İki Almanya

hastalığı sebebiyle bitirememiş olmasına rağmen roman 1959 yılında tamamlanmıştır²⁵. Sürgün dönüşü olması sebebiyle romanda bazı bölümlerde, Paris, Meksika ve ABD ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Örneğin, "fabrikanın yeniden tesisinde mühendis Stephan Wilcox'ın ikinci eşi Helen Barton'dan söz ederken Pennsylvania eyaletinde doktor olduğundan ve anne ile babasının iyi çiftçi" olduklarından bahseder (Karar, s.107). Bu ülkelerden romanda bahsetmesinin sebebi, ülkelerin birbirleri ile sıkı ilişkisi ve bağlantılarıdır. Aslında bu ülkelerdeki insanların savaşa duyarsız kalmadıklarını göstermektedir. Diğer yandan, bu ülkeler, yazarın sürgün olarak yaşadığı ülkelerdir. Yani yazarın hayatından kesitleri görebiliriz.

Romanda savaş sonrası Batı Almanya'nın halen daha refah içerisinde olduğunu, zenginlik ve sosyal yapının Doğu Almanya'dakinden farklı olduğunu dördüncü bölümde görebilmekteyiz.

"Otto Bentheim'in yeni fabrikasındaki yaşamını Anton da böyle gözünün önüne getirmişti (...) Masada oturan işçilerden bazıları Zander adında birinden övgüyle söz ediyorlardı. Bu adam sağlamdı, ödün veren biri değildi. Fabrikada birkaç küçük uyarı grevi de yapılmıştı. Dolarlarla şişirilmiş efendilerin kafalarına girmeliydi, işçilere böyle küstahça davranılamazdı, onlar dolap beygiri değildi!" (Karar, s. 214)

Sosyalist gerçekçi bir yaşamda işçi ve patron dünyası ile işçi haklarının Batı Almanya'da nasıl olduğundan bahseden bu alıntıda zıtlıklara vurgu yapılmaktadır. Yazar Otto Bentheim'in Batı Almanya'da zengin bir ailenin çocuğu olduğunu vurgularken çalışmadan elde ettiği ve babasından kalan fabrikanın sahibi olduğunu yine bu bölümde vurgulamaktadır. Batı Almanya'da savaş sonrası yaşantının yeniden oluşması savaştan etkilenenlerin savaş öncesi hayata geri dönmek için çabalarını belirten şu ifadeler karşımıza çıkmaktadır:

"Eldiven dükkanının bulunduğu Hadersfeld'in merkezi gibi, katedralin çevresi de bir zamanlar yarı kagir, bağdadi tipi yapılarla doluydu. Birçok aile gibi Bender'ler de dört yüzyıldır aynı sokakta, aynı evde oturuyordu. Bu semtte yaşayanların çoğu dükkân sahibiydi. (...) Bombardımanın hemen ardından pencereden dışarı bakmıştı. Kent merkezindeki ve alanı kaplayan tüm evlerin iskambil kartı gibi oldukları yerde yıkılmış olması, onu hiç şaşırtmamış gibiydi, korkmuşa benzemiyordu. - Sonra molozlar kaldırılmış, parmak evin hemen yanındaki yıkıntının yerine, yine 'Sazan' lokantası inşa edilmişti. Eskisi gibi köşeleri, girinti çıkıntıları olan bir yapının yerine dikdörtgen, dümdüz duvarlı bir şey oturtmuşlardı. Joachim Schneider yandaki dükkânda oturmuş, alanda olup biteni seyrediyordu. Yeni bir bina ile postane inşa edilmişti. Ayakta kalmış bazı eski yapılar da sağlamlaştırılmış, dış sıvaları ve ahşap kısımları elden geçirilmiş, kapılarına hangi yılda yapılmış olduklarını gösteren tabelalar asılmıştı. Bunlar kentin gün görmüş, savaşlara başkaldırılmış, kimi tarih kitaplarına ve halk şarkılarına girmiş yapılarıydı" (Karar, s.218)

Eskiye yaşatarak, savaşın kötü anılarını silmeye çalışan bir halk karşımıza çıkmaktadır. Savaşın izlerini bir taraftan taşıyan diğer yandan eskiye özlem duyan bir millet. Tarihine ve kültürüne düşkün bir millet olan Almanların savaşların yıkmayacağı kimliklerine sahip çıkmaya çalışmışlardır. Yazar romanda kimliğin korunmasına mümkün olduğu kadar vurgu yaparken, yine sosyalist gerçekçi yaklaşımdan hareketle eski ve yeni kimlik temasına ve geçmişe özlemi anımsatmaktadır. Nitekim, Alward'a göre²⁶, yazar sosyalist bir roman olan Karar'da milli bir problemi gerçekçi olarak ustalıkla ele almaktadır. Bu milli problem Komünizme veya Kapitalizme karar vermektir.

Sonuç

Sosyalist gerçekçi bir roman olan "Karar" da ana tema çelik fabrikasında geçmekte ve bir yıkıntıdan inşa edilen Kossin'deki bu çelik fabrikasının NATO birliklerinden ve eski sahibinden kurtarılması amaçlanmaktadır. Burada Doğu Almanya'yı yeniden inşa eden işçilerin yaşam mücadelesi ve Batı karşısında dirençleri ele alınmaktadır. Bu açıdan Seghers'in Karar romanı, Doğu Alman edebiyatının öncülerinden Eduard Claudius'un "*Menschen an unserer seite*" (1951) adlı romana benzemektedir. Zira bu romanda, edebiyat DDR'yi yeniden inşa eden fabrika işçilerine kadar götürülmektedir.

Karar romanı, Meksika'daki (Seghers'in sürgün yıllarını geçirdiği) ve New York'taki diğer olay örgüleriyle savaş sonrası Almanya'nın büyük bir panoramasıdır. Roman o kadar çok farklı karaktere

²⁵ <http://www.aufbau-verlag.de/index.php/die-entscheidung.html> (Roman ile ilgili genel bilgi) (Erişim tarihi 12.04.2018)

²⁶ Alward, 1972:308

sahip ki, onları doğru bir şekilde anlamaya başlamak için ilk iki yüz sayfayı okumak gerekir. Sonrasında Seghers tarafından farklı politik-ideolojik kavramları temsil eden yeni karakterler tanıtılır. Temel olay örgüsü, bölünmüş Almanya'yı tasvir etmek için çok akıllıca bir yapıdır. Örneğin, Otto Bentheim, savaştan önce batıda ve doğuda fabrikaları olan bir çelik patronuydu. Bentheim'in değirmenleri, Nazi savaş çabaları için çok önemliydi ve oğlu büyük bir Sovyet Sosyalist subayıydı. Savaştan sonra, Bentheim'in batıdaki fabrikası, emperyalist savaşlar için yeni bir yeniden silahlanma çabası başlatmak üzere Amerikan yardımı ile yeniden inşa edilirken, Kossin fabrikası Halk Kuruluşuna dönüştürülür.

Romanda ana karakterler İspanyol İç Savaşı'nda Franco'ya karşı savaşırken karşılaştıkları üç Almandır: Romanda proletaryanın temsilcisi, Robert Lohse; yeni Doğu Almanya'da parti lideri olan komünist direniş savaşçısı Richard Hagen ve bir Amerikan dergisi tarafından savaş sonrası Almanya hakkında yazmak üzere gönderilen bir yazar Herbert Melzer'dır. Üçü de savaşın kaosu sırasında birbirlerini kaybetmişlerdi, ancak romanda hayatları şaşırtıcı şekillerde kesişiyor. Karar'da "iyi adamların" kim olduğu hızla anlaşılıyor: İspanya İç Savaşı gazileri veya Nasyonal Sosyalizm döneminde toplama kamplarında hapsedilenler. İstisnasız, Nazi sempatzımanı olan karakterler Amerikalıların eline düşüyor. Doğu Almanya'daki ana kahramanlar Robert Lohse, Thomas Helger, Lene Nohl, Ella Busch, Lisa Zech, basit isimlerinden dolayı naif ve iyi niyetli karakterlerdir. Parti üyeleri, Richard Hagen, Waldstein, and Martin, "Ölümler Genç Kalır"(1985) romanındaki kahramanlardır. Diğer yandan, Melzer, Katharina ve Wilcox dışında kalan Batı Almanya'daki kahramanlar, "Ölümler Genç Kalır" romanındaki endüstriyel veya iş adamı değil daha çok basmakalıp fikirlere sahip karakterlerdir.

En sempatik karakterlerden biri, savaş öncesi eğitilmiş orta-sınıfın temsilcisi ve ABD-emperyalist türünden çok daha ataerkil bir kapitalist olan eski sanayici Castricius'tur. Çoğunlukla romandaki kadınlar, kararlarında kocalarından veya erkek arkadaşlarından büyük ölçüde etkilenen zayıf figürler olarak tasvir ediliyor. Herbert Melzer'in ilgisini çeken ve acımasız oportünizmi tarafından püskürtülürken Bentheim fabrikasında yönetici olan kocasını terk etme cesaretini toplayan, romandaki en ilgi çekici karakter olan Amerikalı Helen Wilcox bunun istisnasıdır.

Üçüncü tekil şahsın kullanıldığı romanda, insanların psikolojik durumları, yaşamın diğer yönü, insanların iç dünyaları ve yaşama sıkıca bağlı kalmaları o kadar derinlemesine ve sanatsal olarak işlenmiştir ki, bu roman DDR üzerine yazılmış en iyi romanlardandır.

Seghers, sosyalist bir yazar olarak, İkinci Dünya Savaşından sonra iki farklı toplumun ortaya çıkışını sosyalist gerçekçilik açısından ele alır ve yeni toplumun zorlu inşasına, milyonlarca insanın yüreğini ve zihnini kazanma mücadelesine yoğun bir coşkuyla katılır. "Savaşın yıkımına uğramış, kafaları karışmış insanların, birey ve toplumun bir parçası olarak geçmişleriyle hesaplaşma gücünü buluşları, Seghers'i heyecanlandıran bir olgudur". 'Karar', İkinci Dünya Savaşından sonra Demokratik Almanya Cumhuriyetinin sancılı kuruluş sürecini, bu yıllarda kimi eski ve yeni toplum arasında açık tercihini yapan, kimi bocalayan insanları ele alır. İkiye bölünmüş Almanya'nın ayrılıklarını ve toplumsal sorunlarını gelecekte ortaya çıkacak siyasal sorunların temellerini derinlemesine ele almaktadır. Seghers bu romanında, ezilen bireyler ve ailelerden yola çıkarak, Batı ve Doğu Almanya arasındaki farklılıkları bütün gerçekliği ile ortaya koymaya çalışır.

Karar'ın konusu, Doğu Almanya ve Batı Almanya'nın ilk günlerinde gerçekleşir. Almanya, Amerikan hakimiyetindeki batıya ve sosyalist Sovyet İşgal Bölgesine bölünmüştür ve bu bölünme, harita üzerindeki keyfi bir çizgiden çok daha fazlasıdır: Seghers bu bölünmeyi, arkadaşı Christa Wolf'un ondan birkaç yıl sonra *Der geteilte Himmel* (Bölünmüş Gökyüzü) (1963) adlı Klasik Doğu Almanya üzerine yazdığı romanında olduğu gibi varoluşsal bir bölünme olarak görüyor. Ancak Karar'da sınırlar hala oldukça geçirgen olup karakterler, doğu ile batı arasında durmaksızın hareket eder ve doğuda kalıp yeni bir sosyalist gerçeklik inşa edip etmeme konusunda bilinçli kararlar alırlar. Aksi halde Marshall Planı'nın ekonomik mucizesinden faydalanarak gerçek maddi zenginlik sağlamaya başladıkları batıya kaçarlar.

Anna Seghers'in "Karar" Adlı Romanında Toplumcu (Sosyalist) Gerçekçi Betimlemeler ve İki Almanya

Kaynakça

- Alward, K. V. 1972. *Anna Seghers and Socialist Realism*: Thesis (Ph.D.)--McGill University.
- Aytaç, G. 1990. *Çağdaş Alman Edebiyatı*: Başbakanlık Basımevi.
- Belge, M. 2013. *Edebiyat Üstüne Yazılar*: İletişim Yayınları.
- Bischoff, S. 2009. "Gottes Reich hat begonnen.": *Der Einfluss chiliastischer Hoffnung auf die DDR Romane von Anna Seghers*. Frankfurt Am Main: Peter Lang.
- Brecht, B. 1980. *Sosyalist gerçekçilik ve toplum*: Altın kitapları.
- Demir, A. 2008. Toplumcu Gerçekçi Objektiften Yansıyan Bir Anadolu Fotoğrafı: Bacayı İndir Bacayı Kaldır. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 65-80.
- Druick, Z., Williams, D. 2014. *The Grierson Effect: Tracing Documentary's International Movement*: Palgrave Macmillan.
- Ivashkin, A. 2014. Who's Afraid of Socialist Realism? *Slavonic & East European Review*, 92(3), 430-448.
- James, C. V. 1973. *Soviet Socialist Realism: Origins and Theory*: Springer.
- Karaca, B. 2017. Rus Edebiyat Tarihinde Öykü Türünün Gelişim Evreleri. *DTCF Dergisi*, 44(1).
- Kaygın, Ş. 2014. Anna Seghers' in "St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı" Adlı Romanında Gerçekçi Yazının ve Yeni Nesnelci Akımın İzleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 157-163.
- Morson, G. S. 1979. Socialist Realism and Literary-Theory. *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 38(2), 121-133. doi:Doi 10.2307/430715
- Newton, K. M. 1988. *Twentieth Century Literary Theory*: Springer.
- Oktay, A. 2008. *Toplumcu gerçekçiliğin kaynakları: sosyalist realizm üstüne eleştirel bir çalışma* (Vol. 101): İthaki Yayınları.
- Seghers, A. 2001. *Karar*. (Çev. Ahmet Arpad), İstanbul: Evrensel Basım Yayın
- Tagızade, L. 2006. Sosyalist Realizm: Kökeni, Oluşum Süreci ve Kavramı. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 7-24.
- Türker, F. 2012. II. Dünya Savaşı'nın Modern Altay Edebiyatı'na Yansımaları. *Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri*, 12(1), 331-344.
- Uyanık, G. 2011. Anna Seghers' in "St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı" Adlı Romanında Betimlemelerin İşlevleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 3(1), 57-66.
- Uygur, E. 2005. Sosyalist Realizm Kavramının Ortaya Çıkış Süreci. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi-Turkish Journal of Social Research*, 9(1-2), 23-30.
- Yılmaz, Z. Ş. (2013). Anna Seghers'in "Yedinci Şafak" Adlı Romanında Tarihin Yansıması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2): 89-96
- Zengin, B. (2019). Haiti'nin Kanlı Tarihine İki Bakış: Heinrich Von Kleist'in "Die Verlobung in San Domingo" ve Anna Seghers'in "Die Hochzeit Von Haiti" Başlıklı Novellaları. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 43(2), 335-356.